

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Uttalelse – Konsesjonspliktavurdering - Årøy 1 kraftverk – Sogndal

Grunneier av fiskeretten i Årøyelva, Nina og Knut Munthe Olsen, er enig med Statsforvalterens innspill i saken datert 10.09.2025 ved Eyvind Sølsnes. Vi vil i tillegg påpeke noen andre punkter:

- **Effektkjøring**
- **Utfall i kraftverket**
- **Ingen fiskesperre foran kraftverkets utløpskanal**

Effektkjøring:

Den privatrettslige avtalen, som ble inngått mellom Sognekraft og grunneier av fiskeretten, om kjøring av kraftverkets vannvolum, ble i sin tid til på grunn av mangel på et detaljert manøvreringsreglement. Grunneier så ganske raskt etter at Årøy 2 kom i drift 1.mai 1983, at det var behov for bedre regler på dette punktet. Denne avtalen ble inngått under helt andre forutsetninger enn i dag; På den tiden var ikke *effektkjøring oppfunnet*. Avtalen gjaldt da egentlig for noe som man unntaksvis trodde ville være aktuelt. Noe som er helt annerledes i dag, hvor effektkjøring gjøres hver dag med store variasjoner på vannvolum og dertil tørrlagt areal i Årøyelva. Og som medfører skade for laksen og nyttedyr i elva.

Et eksempel fra vintervannføring: Variasjon på 5m³/s per time som er en del avtalen, høres kanskje lite ut, men når Sognekraft to ganger i døgnet varierer mellom 20 og 10m³, så er det 50% reduksjon av vannmengden. Slik topografien på Årøyelva er så gir kun 10m³ reduksjon store utslag med tørrlagte areal. Vi opplever at Sognekraft gjør maks ut av det lille vanntilsiget de har til rådighet, for å klare å levere litt mer strøm til en tid på døgnet prisen er høyere. *Laksen og livet elva betaler prisen!*

Oppsummert så effektkjører Sognekraft hele året på alle vannvolum. Med unntak av følgende:

1. Dager når vanntilsiget til kraftverket går med maks kapasitet døgnet rundt, samt
2. Dager når vanntilsiget er så stort at de må også slippe vann i fossen utenom turbinene.

Utfall i kraftverket

Hvor mange ganger på et år dette skjer varierer, men som eksempel har dette i år skjedd 3-4 ganger, og senest 18 september i år. Et utfall gjør potensielt stor skade på livet i elva, og Miljødirektoratet sa allerede i 1991 om Årøyelva ifm at regulanten fikk pålegg om kultivering og utsett av yngel i vassdraget; «*Ett utfall hvert fjerde år er nok til å påføre fiskebestanden stor skade*». Vi forstår at Sognekraft ikke gjør dette med vilje, men det kommer likefullt på toppen av et skadelig kjøremønster som effektkjøringen utgjør. Sistnevnte er med vitende og vilje.

Ingen fiskesperre foran kraftverkets utløpskanal

Det er i dag kun en fiskesperre plassert innerst i utløpskanalen - foran Årøy 2 sin tunnelåpning i fjellet. Det er ingen sperre ved inngangen til utløpskanalen slik kraftverket opprinnelig var tiltenkt. Dette resulterer i at mellom 60-70% av all laks i vassdraget plasserer seg i utløpskanalen hvert år. Veldig mange av disse kommer på innsiden av sperren ifbm at ristene må heves, en og en under rengjøringer av sperren. På det meste rengjøres sperren to ganger i uken. Resultatet er at mange laks blir klemt i hjel på innsiden av sperren, da det oppstår et vakuum mellom sperre og fisk når de slipper seg ned igjen og prøver å svømme ut. I 2024 døde 28 laks på sperren. Dette utgjorde nesten 20% av laksen

som ble talt opp under gytefisketelling av Årøyelva i oktober 2024. Til sammenlikning så ble det kun høstet/avlivet 5 laks i sportsfiskesesongen. En ny sperre plassert i framkant av utløpskanalen vil hindre laks å gå inn i kanalen i fiskesesongen. Rapport fra NorConsult, viser også at dette vil gi bedre økonomi og produksjonsvolum for Årøy kraftverk, da det ikke vil bli oppstuvning av vann på en sperre plassert lenger unna turbinene. Mao så vil en slik sperre gi bedre økonomi for kraftverket.

Avslutning

Årøyelva er Nasjonalt Laksevassdrag med særskilt krav til vern. Årøylaksen har vært her i tusenvis av år, og Årøy kraftverk siden 1940/1983. Driften av kraftverket har vært i stor endring de siste årene, mens konsesjonen er den samme. Med dagens drift av Årøy kraftverk, samt Sognekrafts nye planer og ønsker for kraftverket, så mener vi det er på høy tid å iverksette større hensyn til laksen – med eller uten et nytt Årøy 1.

Med hilsen

Nina og Knut Munthe Olsen

Mob: 0047 92226137 knut@aroygard.no - www.aaroyriver.no - @aaroy_river